

دانشگاه آزاد اسلامی

علوم و تحقیقات گلستان

گروه جزا و جرم شناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

عنوان:

بررسی مبانی و تحولات جرایم مشهود در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲

استاد راهنما:

دکتر علی طالع زاری

استاد مشاور:

دکتر ایرج گلدوزیان

نگارش:

محمد سعید میرزائی

بهمن ۱۳۹۳

عنوان	صفحه
چکیده.....	۱
مقدمه.....	۲
۱- بیان مسأله	۳
۲- اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۳
۳- جنبه نوآوری و جدید بودن تحقیق.....	۴
۴- اهداف مشخص تحقیق.....	۴
۵- سؤالات تحقیق.....	۵
۶- فرضیه های تحقیق.....	۵
۷- روش کار.....	۵
۸- سابقه و پیشینه تحقیق.....	۵
۹- سازماندهی تحقیق.....	۶
فصل اول: مفاهیم، مبانی، مصادیق و تقسیمات جرم مشهود با تأکید بر قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲	
۱-۱- مفهوم جرم مشهود و اصطلاحات مرتبط با آن با تأکید بر ق.آ.د.ک ۹۲.....	۸
۱-۱-۱- مفهوم جرم.....	۸
۱-۱-۱-۱- جرم در اصطلاح و لغت.....	۹
۱-۱-۱-۲- تعریف جرم در شریعت اسلام.....	۹
۱-۱-۱-۳- تعریف جرم در حقوق جزا.....	۱۰
۱-۱-۱-۴- تعریف جرم در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲.....	۱۱
۱-۱-۲- مفهوم جرم مشهود در اصطلاح و لغت ، فقه و حقوق.....	۱۳
۱-۱-۲-۱- جرم مشهود در اصطلاح.....	۱۳
۱-۱-۲-۲- تعریف فقهی جرم مشهود (تجاهر) و (تظاهر).....	۱۴
۱-۱-۲-۲-۱- تعریف لغوی (تجاهر) و (تظاهر).....	۱۴
۱-۱-۲-۲-۲- تعریف اصطلاحی (تجاهر).....	۱۵
۱-۱-۲-۳- تعریف حقوقی جرم مشهود.....	۱۶
۱-۱-۲-۳-۱- تعریف جرم مشهود در قانون آئین دادرسی کیفری ۱۳۹۲.....	۱۷
۱-۱-۳- مفهوم ضابط.....	۱۷
۱-۱-۳-۱- تعریف ضابط در لغت.....	۱۷
۱-۱-۳-۲- ضابط در مفهوم حقوقی.....	۱۸

- ۱۹-۱-۳-۲-۱-تعریف ضابط عام.....۱۹
- ۲۰-۱-۳-۲-۲-تعریف ضابط خاص.....۲۰
- ۲۰-۱-۳-۳-تعریف ضابط در قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲.....۲۰
- ۲۱-۱-۱-۴-تحلیل نهایی پژوهشگر در مبحث فوق.....۲۱
- ۲۱-۱-۲-مصادیق جرم مشهود در حقوق کیفری ایران.....۲۱
- ۲۲-۱-۲-۱-مصادیق جرم مشهود در قانون مجازات اسلامی.....۲۲
- ۲۲-۱-۲-۱-۱-تظاهر به عمل حرام.....۲۲
- ۲۳-۱-۲-۱-۲-استعمال متجاهرانه الکل.....۲۳
- ۲۳-۱-۲-۱-۳-تظاهر به قدرت نمایی.....۲۳
- ۲۴-۱-۲-۱-۴-تظاهر غیر مسلمان با شرب خمر.....۲۴
- ۲۴-۱-۲-۱-۵-جرایم منافی عفت۲۴
- ۲۶-۱-۲-۱-۵-۱-مشهود بودن جرم منافی عفت۲۶
- ۲۶-۱-۲-۱-۵-۲-لزوم وجود شاکی خصوصی۲۶
- ۲۷-۱-۲-۱-۶-جرم بی حجابی یا بد حجابی۲۷
- ۲۷-۱-۲-۱-۸-جرایم فضای سایبر۲۷
- ۲۸-۱-۲-۲-مصادیق جرم مشهود در فقه اسلامی.....۲۸
- ۲۹-۱-۲-۲-۱-عدم نکاح با متجاهر به زنا.....۲۹
- ۲۹-۱-۲-۲-۲-«اباحه اموال» ظالم مشهود۲۹
- ۳۰-۱-۲-۲-۳-جواز «قطع رحم» با ارحام متجاهر به فسق.....۳۰
- ۳۰-۱-۲-۲-۴-سقوط عدالت و شهادت متجاهر.....۳۰
- ۳۱-۱-۲-۳-مصادیق جرم مشهود در قانون آئین دادرسی کیفری.....۳۱
- ۳۱-۱-۲-۳-۱-مصادیق جرم مشهود در قانون آئین دادرسی کیفری ۱۳۷۸.....۳۱
- ۳۵-۱-۲-۳-۲-مصادیق جرم مشهود در قانون آئین دادرسی کیفری ۱۳۹۲.....۳۵
- ۳۷-۱-۲-۳-۳-تشابهات و تفاوت های مصادیق جرم مشهود در قانون سابق و جدید.....۳۷
- ۳۹-۱-۲-۴-تحلیل نهایی پژوهشگر در مبحث فوق.....۳۹
- ۳۹-۱-۳-تقسیمات جرم مشهود و ضابطین دادگستری در قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲.....۳۹
- ۳۹-۱-۳-۱-تقسیمات جرم از لحاظ رؤیت.....۳۹
- ۴۰-۱-۳-۱-۱-جرم مشهود.....۴۰
- ۴۲-۱-۳-۱-۲-جرم غیر مشهود.....۴۲
- ۴۳-۱-۳-۲-تقسیمات جرم مشهود در قانون آئین دادرسی کیفری ۱۳۹۲.....۴۳

- ۴۳..... ۱-۳-۲-۱- جرم مشهود واقعی (موضوعی)
- ۴۴..... ۱-۳-۲-۲- جرم مشهود فرضی (حکمی)
- ۴۶..... ۱-۳-۳- تقسیمات ضابطان دادگستری در قانون آئین دادرسی کیفری ۱۳۹۲
- ۴۶..... ۱-۳-۳-۱- ضابطان عام
- ۴۷..... ۱-۳-۳-۲- ضابطان خاص
- ۴۷..... ۱-۳-۴- تحلیل نهایی پژوهشگر در مبحث فوق

فصل دوم : تحولات جرم مشهود در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲

- ۲-۱- وظایف و اختیارات و نحوه ی مداخله ی ضابطین دادگستری در برخورد با جرایم مشهود در ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲ با نظر داشتی بر سایر کشورها..... ۴۹
- ۲-۱-۱- جایگاه ضابان دادگستری در جرایم مشهود در حقوق ایران ۴۹
- ۲-۱-۱-۱- ضابطان دادگستری در اقدامات جرم مشهود در قانون اصول محاکمات جزایی ۴۹
- ۲-۱-۱-۲- ضابطان دادگستری در اقدامات جرم مشهود در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۷۸ ۵۰
- ۲-۱-۱-۳- ضابطان دادگستری در اقدامات جرم مشهود در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ ۵۶
- ۲-۱-۲- جایگاه ضابطان دادگستری در جرایم مشهود در دیگر کشورها ۶۱
- ۲-۱-۲-۱- فرانسه ۶۲
- ۲-۱-۲-۲- انگلستان ۶۲
- ۲-۱-۲-۳- آفریقا ۶۳
- ۲-۱-۳- تحلیل نهایی پژوهشگر در مبحث فوق ۶۴
- ۲-۲- احکام جرم مشهود در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ ۶۵
- ۲-۲-۱- اقدامات لازم توسط ضابطین در جرایم مشهود ۶۵
- ۲-۲-۲- مصادیق جرم مشهود ۶۶
- ۲-۲-۳- نگهداری متهم در جرائم مشهود ۶۷
- ۲-۲-۴- وقوع جرم مشهود ، در برابر دادستان یا بازپرس ۷۰
- ۲-۲-۵- مشهود بودن جرایم موضوع بند های ماده ۳۰۲ ق.آ.د.ک ۹۲ ۷۱

- ۷۱..... ۲-۲-۶- رسیدگی به جرائم مشهود خارج از صلاحیت دادگاه
- ۷۲..... ۲-۲-۷- جرم مشهود در مقابل بازپرس
- ۷۴..... ۲-۲-۸- تعقیب و تحقیق در اوضاع و احوال مشهود
- ۷۵..... ۲-۲-۹- تحلیل نهایی پژوهشگر در مبحث فوق
- ۷۵..... ۲-۳- ارکان و برخی جرایم مشهود در حقوق ایران و موارد متفرقه
- ۷۵..... ۲-۳-۱- ارکان جرم مشهود در ق.آ.د.ک مصوب ۹۲
- ۷۶..... ۲-۳-۱-۱- رکن قانونی جرم مشهود
- ۷۶..... ۲-۳-۱-۲- رکن مادی جرم مشهود
- ۷۶..... ۲-۳-۱-۲-۱- مرتکب جرم مشهود
- ۷۶..... ۲-۳-۱-۲-۲- فعل مرتکب جرم مشهود
- ۷۷..... ۲-۳-۱-۲-۳- موضوع جرم مشهود
- ۷۷..... ۲-۳-۱-۲-۴- زمان و مکان جرم مشهود
- ۷۸..... ۲-۳-۱-۳- رکن معنوی جرم مشهود
- ۷۸..... ۲-۳-۲- توابع حقوقی جرم مشهود
- ۷۸..... ۲-۳-۲-۱- فعل و ترک فعل مشهود
- ۷۸..... ۲-۳-۲-۲- حالت
- ۷۹..... ۲-۳-۲-۳- معاون و جرم مشهود
- ۸۰..... ۲-۳-۲-۴- جرایم آنی و مستمر
- ۸۰..... ۲-۳-۲-۵- جرایم سیاسی
- ۸۱..... ۲-۳-۲-۶- جرایم نظامی
- ۸۱..... ۲-۳-۳- تحلیل نهایی پژوهشگر در مبحث فوق

نتیجه گیری ۸۳

پیشنهاد ۸۵

فهرست منابع ۸۶

چکیده انگلیسی ۹۱

چکیده

با توجه به رویکردها و تحولات متفاوت در قوانین جزائی و از طرفی نیز ، ارتباط قوانین شکلی با ماهوی ، هر تغییری که در قوانین کیفری ماهوی صورت گیرد ، در قوانین شکلی نیز تأثیر گذارده و منجر به تحولات اساسی و ریشه ای در قوانین فوق الذکر خواهد شد . در قانون مجازات اسلامی جرم به تقسیمات متفاوتی دسته بندی شده است که از جمله ی این تقسیمات جرم به نظر اغلب حقوقدانان در عنصر مادی می باشد که به دو دسته ی مشهود و غیر مشهود تقسیم می شوند . مبنای جرم مشهود را می توان هم فقه و هم قوانین مختلف ادوار گذشته که از جمله آنها قانون آئین دادرسی کیفری ۱۲۹۰ و ۱۳۷۸ است دانست که به طرق مختلفی به عنوان تحول در آن ادوار مورد تفحص و اجرا در آمده است . تحولات پیش آمده در قانون آئین دادرسی کیفری (مصوب ۱۳۹۲) را می توان در موادی همچون مواد ۴۴ ، ۴۵ ، ۴۶ ، ۶۴ ، ۷۷ ، ۷۸ ، ۶۴ ، ۶۳ ، ۶۱ ، ۵۶ و تبصره ۲ ماده ۲۸۵ مورد مطالعه و بررسی قرار داد . تحولات پیش آمده در قانون آیین دادرسی کیفری ۹۲ ، نه تنها در مبنا ، بلکه در خصوص وظایف ضابطین قضائی، در برخورد نسبت به وقوع چنین جرایمی و اقدامات آنها نیز خلاصه می گردد.

کلید واژگان:

جرم ، جرم مشهود ، ضابطین دادگستری ، قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۹۲

با وجود تقسیمات متفاوت از جرم در قوانین کیفری و تحولات حاصل از این تقسیم بندی امروزه پژوهشگران بسیاری را برای اختصاص به قلم فرسائی در این موضوعات وا داشته است. موضوع جرم نه تنها موضوعی می باشد که تنها حقوقدانان و جرم شناسان را مورد هدف پژوهش قرار دهد، بلکه سایر عوامل را که ضابطین قضائی و عموم مردم باشند نیز مورد هدف قرار گرفته اند. از این رو و به اعتبار این عوامل تقسیم بندی جرم در عنصر مادی آن به دو دسته ی مشهود و غیر مشهود از اعتبار برخوردار بوده است؛ به طوری که به شکل گسترده ای در مواد تقنین یافته ی قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ این تحولات به چشم می خورد. با توجه به این موضوعات بررسی تحولات پیش آمده در قانون آئین دادرسی کیفری ۹۲ و آن هم در مبنای آن از اهمیت برخوردار خواهد بود. در پژوهش حاضر ما نه تنها به بررسی این تحولات در جرایم مشهود و در قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ خواهیم پرداخت، بلکه به تعاریف و مصادیق و مبنای و حتی الامکان به تقسیم بندی، بر اساس عنصر مادی و به اعتبار لحظه مشاهده به دو دسته ی جرم مشهود و غیر مشهود تقسیم بندی می شود و از این جهت که چه کسانی می توانند به عنوان مداخله گر در این جرایم و بر طبق قانون شناخته شوند جای مطالعه را به خود گرفته است. آنچه که در این پژوهش مورد بررسی و تحلیل قرار خواهند گرفت جرم به اعتبار مشهود آن خواهد بود که مبنای آن از دیدگاه فقهی مورد مطالعه قرار خواهند گرفت. با توجه به این موضوعات آنچه که در این پژوهش بدان دست خواهیم یافت بررسی ریشه ای جرایم مشهود خواهند بود و اثرات و تحولات آن را در قانون جدید به تحلیل خواهیم نهاد؛ البته نباید غافل از آن شد که بررسی جرم مشهود به تنهایی مفید و موثر نخواهد بود و از این رو بررسی ضابطین قضائی در ارتباط با جرایم مشهود نیز در کنار اختصاصات جرایم مشهود در فقه و حقوق ایران و از طرفی بررسی جرم مشهود در سایر کشورها با الغاء پذیری قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ از این کشورها من جمله فرانسه جای بررسی همه جانبه ی در موضوع پژوهش را بدور از حاشیه و بررسی مواردی که ارتباطی با موضوع ندارند مورد مطالعه و بررسی و حتی تحلیل قرار ندهد.

• بیان مسأله

با گذشت زمان و تحولات حاصله در خصوص جرایم و تسریع در دادرسی، جرایم به اشکال مختلفی تقسیم بندی می شوند، یکی از تقسیمات فوق جرایم مشهود و غیر مشهود می باشند که در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و در مواد مختلفی در خصوص این نوع جرایم، می توان مطالعات گسترده ای را صورت داد. مع ذلک یکی از تقسیماتی که از نظر عنصر مادی و بعضاً قانونی صورت می گیرد طبقه بندی جرم به مشهود و غیر مشهود می باشد. مراد از جرم مشهود که در پژوهش فوق مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است، جرمی است که در زمان ارتکاب یا اندکی بعد از وقوع جرم می توان مرتکب آن را دستگیر و دلائل آنرا جمع آوری کرد. برای مثال مأمورین انتظامی در حین گشت موتور سواری را می بینند که پس از تصادف با کودکی که در محل عبور عابرین پیاده در حرکت بوده با اتومبیل دیگری تصادف میکند و موتور خود را رها میکند و در حال فرار توسط مأمورین حاضر در صحنه دستگیر می شود و مأمورین آثار و علائم جرم مشهود را جمع آوری میکنند. با این وجود با گذشت زمان در این نوع تقسیم بندی و نحوه انجام عملیات در صورت وقوع جرم مشهود و دادرسی و... مواد و نظریات مختلفی از سوی دکتربین و صاحب نظران حقوقی مطرح گشته است که منتج به پیش بینی این نوع جرم و بصورت گسترده تری در مواد قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ گشته است که می توان در مواردی همچون ۷۷، ۷۸، ۴۶، ۴۵، ۵۵... قانون آیین دادرسی کیفری مورد مطالعه قرار داد. انهاییه با وجود این توضیحات که در زمینه ی جرم مشهود صورت گرفت، می توان به تشریح چند سؤال که در پایان نامه ، مورد بررسی و تحلیل قرار خواهد گرفت پرداخت. مبنای جرایم مشهود در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ کدام است؟ تحولات بوجود آمده در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ بر چه مبنا و اساسی استوار است؟ چه اشخاصی مدخل در برخورد با جرایم مشهود می باشند؟ چه شرایط و تشریفات در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در رابطه ی با جرایم مشهود پیش بینی گشته است؟

۲- اهمیت و ضرورت

در آیین دادرسی کیفری ، جرایم به دو دسته ی جرایم مشهود و غیر مشهود تقسیم میشوند و با توجه به این موضوع می توان اهمیت و ضرورت تحقیق فوق را با توجه به تصویب قانون آیین دادرسی

کیفری ۱۳۹۲ در موارد ذیل مورد بررسی قرار داد:

الف) اهمیت بررسی تحلیلی و تطبیقی مواد جدید آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و ۱۳۷۸، من جمله مواد (۵۵، ۴۵، ۴۶، ۷۸، ۷۷، ...).

ب) ضرورت و اهمیت بررسی برخورد ضابطان دادگستری در مواجهه با جرایم مشهود در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲.

ج) ضرورت بررسی شرایط و رویه های موجود در رابطه ی با جرایم مشهود.

د) ضرورت و اهمیت بررسی حدود اختیارات ضابطین دادگستری در جرایم مشهود در قانون سابق و جدید.

و) ضرورت مطالعه ی مبانی فقهی و پیشینه ی جرایم مشهود در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲

• جنبه نوآوری و جدید بودن تحقیق

تحقیق فوق به دلایلی چون جدید بودن قانون آیین دادرسی کیفری و تحولات به وجود آمده در قانون فوق در خصوص جرایم مشهود و عدم تحقیقات پیشین در زمینه ی قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ از نوآوری برخوردار می باشد.

۴- اهداف مشخص تحقیق

- بررسی رویکرد ها و تحولات قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در موضوع جرایم مشهود.
- رسیدن به یک نتیجه گیری در خصوص اینکه چه جرایمی از منظر قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ جرایم مشهود می باشند.
- بررسی تحولات پیش آمده در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در زمینه ی ارائه تعاریفی همچون (ولگرد).
- مطالعه ی نحوه ی اقدام با کارت ضابط در مواجهه با جرایم مشهود.
- تحلیل علمی و جرم شناختی نحوه ی برخورد شهروندان در مواجهه با جرایم مشهود.
- مطالعه ی نحوه ی اقدامات و دستورهای دادسرا در جرایم مشهود با تحولات پیش آمده در

قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲.

۵- سؤالات تحقیق

سؤال اول) مبنای جرایم مشهود در حقوق کیفری ایران چیست؟

سؤال دوم) چه اشخاصی بعنوان مسئول، در برخورد با جرایم مشهود می باشند؟

۶- فرضیه های تحقیق

فرضیه اول) مبنا و اساس جرم مشهود در حقوق کیفری ایران، تسهیل در دسترسی به متهم در جرایمی که در منظر عام اتفاق می افتد میباشد.

فرضیه دوم) اشخاصی که در خصوص جرم مشهود مدخل می باشند ضابطین عام و خاص می باشند که در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ همانند سابق پیش بینی شده است.

۷- روش کار

بدلیل استفاده از منابع (کتاب، مقالات، روزنامه، پایان نامه، جزوات،...) روش کار کتابخانه ای و توصیفی می باشد و از منابع حقوقی در زمینه ی موضوع فوق استفاده شده است.

۸- سوابق تحقیق

با وارد کردن کلید واژه ی (جرم مشهود) در سایت پژوهشی ایرانداک تنها دو پایان نامه در پیرامون موضوع پیشنهادی ثبت گشته است که در ذیل به آن اشاره می گردد.

الف) بررسی تطبیقی جرم مشهود در حقوق ایران، فرانسه و لبنان:

در پایان نامه ی مزبور به بررسی تطبیقی جرم مشهود در کشورهای ایران و فرانسه و لبنان پرداخته شده است، با توجه به پژوهش فوق که اولاً" در قانون آیین دادرسی کیفری جدید هیچ گریزی زده نشده است و ثانیاً" به جهت تطبیقی بودن پژوهش فوق با موضوع اینجانب و ثالثاً" بدلیل عدم بررسی مبانی جرم مشهود در پایان نامه ی مزبور، این پژوهش متفاوت می باشد.

ب) جرم مشهود در فقه امامیه و حقوق ایران (با نگاهی به حقوق کیفری فرانسه و انگلستان):

در این پایان نامه نیز همانند پایان نامه ی بالا نگارنده اولاً" به بررسی تطبیقی با گریزی به حقوق کیفری فرانسه و انگلستان سعی در بررسی جرم مشهود را داشته است و ثانیاً" جرم مشهود را از جنبه ی فقهی و در فقه امامیه بررسی نموده است و ثالثاً" بررسی فوق در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۷۸ می باشد و از قانون آیین دادرسی کیفری جدید و در خصوص جرم مشهود استفاده نگشته است و رابعاً" در

پایان نامه ی مزبور دید نگارنده در جهت مطالعه ی فقهی بوده است و جرم مشهود را در حقوق ایران، از دیدگاه فقهی و همچنین با مطابقت دو کشور فرانسه و انگلستان بررسی نموده است.

۹- سازماندهی تحقیق

تحقیق فوق دارای دو فصل و هر فصل دارای سه مبحث می باشد. در فصل اول به تعاریف و مبانی و مصادیق و تقسیمات جرم مشهود پرداخته شده است و در فصل دوم نیز به مبانی و تحولات جرم مشهود در قانون آیین دادرسی کیفری پرداخته شده است با این وجود در پژوهش حاضر ما به طور کلی به تحولات حاصل از جرایم مشهود در ذیل مباحث گوناگون را خواهیم پرداخت و پس از آن به تشریح و تحلیل موضوعات مباحث مختلف می پردازیم.